

lam vagy az Ember? – „Államon” természetesen a Hatalmat értve, s ez a vonatkozás is súlyos tartalmakat hordoz...) Ebben az alternatívában ez a közhely a „Törvény”, a Hatalom mellett teszi le a voksot! A „nyugodtan aludni akaró” ember számára nem az a döntő, amit meggyőződése szerint tennie kell, hanem amit tennie „lehet”, pontosabban: *amit a Hatalom* elvár tőle. A Hatalom pedig azt várja el tőle, hogy szolgálja ki őt, akár csak úgy általánosságban (adófizetéssel – ám áremelések formájában és katonáskodással), akár konkrétan (propagandaszöveggel vagy éppen besúgással), és mindehhez „vágjon jó pofát”. A Hatalom azt kívánja: „Légy lojális, és ha lehet, tapsolj is (zordabb időkben ez utóbbi kötelező), de legalábbis hallgass!”

És a „nyugodtan aludni akaró” ember hallgat is a „Ne szólj szám, nem fáj fejem!” jegyében, sőt nemcsak hallgat, hanem teszi is, amit a Hatalom elvár tőle. Teszi „nyugodt alvása”, azaz biológiai biztonsága érdekében, hiszen a Hatalom többnyire éjszaka számol le azzal (vö. Lk 22,53), aki nem hódol neki, vagy legalábbis éjszakai nyugalma sem hagyó állandó félelemben akarja tartani, fölötte lebegtetve a „leszámolás” szüntelen lehetőségét. Ez a közhely tehát *a biológiai biztonság* ideológiája, és a biológiai élet csúcstértéknek tartásáról árulkodik. (Biológián most nemcsak a testi-anyagi szükségleteket és igényeket, nemcsak a testi sértetlenséget és szabadságot, hanem a vérségi kötelekeket is értve).

„Én nyugodtan akarok aludni!” – ebben az is benne van, hogy „Nem érdekel, mások hogyan alszanak!”, sőt ez is: „Akár mások rossz alvása árán is!” S valóban, ez utóbbi *szükségszerű következménye* is a szóban forgó mentalitásnak. Enyhébb időkben csak közvetett következménye (pl. a passzivitás a bajban lévőkkel szemben, szolidaritás nem vállalása révén), keményebb időkben azonban gyakran közvetlen következménye (pl. ahhoz, hogy én jól aludhassam, föl kell jelentenem a szomszédomat, nem rejtegethetek „ellenforradalmárt” stb.). Aki tehát „nyugodtan akar aludni”, azaz meg akarja menteni az életét, az közvetve vagy közvetlenül, kisebb vagy nagyobb mértékben, többé vagy kevésbé láthatóan – de mindenképpen gyilkos lesz. Csak gyilkosok vannak és áldozatok, harmadik lehetőség nincs (vö. Albert Camus: A pestis – Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét.)

### **Nem kell játszani a tűzzel!**

A tűz a veszély, a sérülés, a fájdalom, továbbá a biológiai javak elvesztésének-pusztulásának és az emberi élet pusztulásának is jelképe, egy olyan hatalomé, amellyel szemben az ember tehetetlennek érzi magát. E közhelyben a tűz a másik embert, a többi embert jelenti, illetve a fennálló politikai hatalmat. E közhely eszméje: „*Fő a biztonság!* Ne tégy semmi olyat, ami anyagi hely-

zetedet, polgári hírnevedet, illetve olyan-amilyen polgári szabadságjogaidat veszélybe sodorhatná!” E közhely annak a filozófiája és ideológiája, ami Van, és elveti azt a szemléletet és életstílust, amelynek eszméje az, ami Lehetne, csúcstértékké avatván a legtágabb értelemben vett biológiai javakat. Úgy is lehetne mondani: a szó eredeti értelmében vett materializmus nyilatkozik meg benne, és szükségszerűen elutasítja az ellentétes tartalmú idealizmust.

Sok mindent takar ez a szemlélet. A veszély- és kockázat-nem-vállalásokon túlmenően valami rendkívüli kisztílúséget, azután közepszerűséget és ezzel együtt sablonosságot, amely sem látni, sem tenni nem akar semmit a megszokotton, a begyakorolton kívül; úgy is szoktuk ezt mondani: szemellenzőség. Ez a teljességgel – Erich Fromm-i értelemben – *improduktív* szemlélet és magatartás kizár mindenfajta alkotást vagy felfedezést; nemcsak a tudományok és művészetek területén, hanem az élet, a hétköznapi élet bármely területén is. Ez a szemlélet kizárja a szerelmet mind lelki, mind testi vonatkozásban, hiszen annak alapvonásai közé tartozik a spontaneitás, a kiszámíthatatlanság, a rugalmasság, egyfajta kalandszerűség stb. Ez a szemlélet nem ismeri a szeretetet sem, mert képtelen a másikat önmaga elé helyezni, folyton csak a saját „jól felfogott érdekei” lebegnek a szeme előtt, legfeljebb bizonyos kötelességeket ismer el, természetesen az „észszerűség” (értsd: saját érdekei) határain belül.

E mögött az életstílus mögött *állandó félelem*, illetve szorongás húzódik meg: Jaj, mi lesz, ha ezt mondom; jaj, mi lesz, ha azt csinálom! Ez pedig negatív gondolkodásmódot tükröz, amely mindenben csak a „bajt”, csak a „rosszat” tudja meglátni, és semmiféle érzéke sincs a biológiai értékeken túli értékekhez. Mindez bizonyos passzivitást eredményez, mert az ilyen emberben belülről állandóan elhangzik a parancs: Ne! Ne! Ne!...

„Nem kell játszani a tűzzel!” – Pedig azt mondhatnánk: a tűzzel indul az emberiség élete. És átvitt értelemben is: csak a Tűz, csak a Szellem és a Szeretet Tüzének felszítása és égőn tartása teszi emberré az embert, minden kiszámíthatatlansága és „veszélyessége” ellenére is.

SZABÓ LŐRINC

## **HAZÁM, KERESZTÉNY EURÓPA**

Utálom és arcába vágom:

– Száz év, de tán kétezer óta

őrült, mocskos, aljas világ ez,  
ez a farizeus Európa!

Kenyér s jog helyett a szegényt  
csitítja karddal, üres éggel  
és cinkos lelkiismeretét  
avatag és modern mesékkal;

száz év, de már kétezer óta  
hány szent vágy halt meg gaz szívében!  
Hazám, keresztény Európa,  
mi lesz, ha bukására döbben,

mi lesz, ha újra földre száll  
a Megcsúfolt és Megfeszített,  
s mert jósága, hite, imája  
egyszer már mindent elveszített:

mi lesz, ha megjő pokoli  
lángszórókkal, gépfegyverekkel,  
vassisakos, pestishozó,

bosszúálló

reggel?

Mi lesz,  
Krisztus  
új  
teremt a  
ha  
elhullanak  
banditák  
lesz több  
kard, se



angyalse-

ha megjő  
és  
országot  
földön,

a  
s nem  
harc, se  
börtön,

ha égi szerelmét a földi  
szükséghez szabja ama Bárány  
s újra megvált – óh, nem a jók,  
de a gonoszok vére árán:

hazám, boldogtalan Európa,  
ha túléled a harcok végét,  
elbírod-e még te az Istent,  
a Szeretetet és a Békét?

HABOS LÁSZLÓ

## GONDOLAT-MORZSÁK...

### *csobbanás*

megfogtak és vízbe dobtak  
ó Uram miért mondtad  
hogy jobb lenne annak...

oly nagyot csobbantam

### *ahogyan*

meghalni ha kell  
csak úgy ahogyan illik  
ahogyan az Isten halna  
énértem is mindig

### *hinni akarom*

hogy az elszórt mag  
majd szárba szökken  
s hogy a tékozlók  
végül mind hazajönnek

### *a Golgotára*

csak azért  
mert te jobban hiszel bennem  
mint én önmagamban  
mögötted lépkedek

### *mielőtt*

mégis  
mielőtt bezárul az ajtó  
észrevétlenül  
valahogyan mindenki bejut

### *elveszve*

mennyire félek  
hogy rám találnak  
az engem keresők  
s elveszett leszek

### *szótlan*